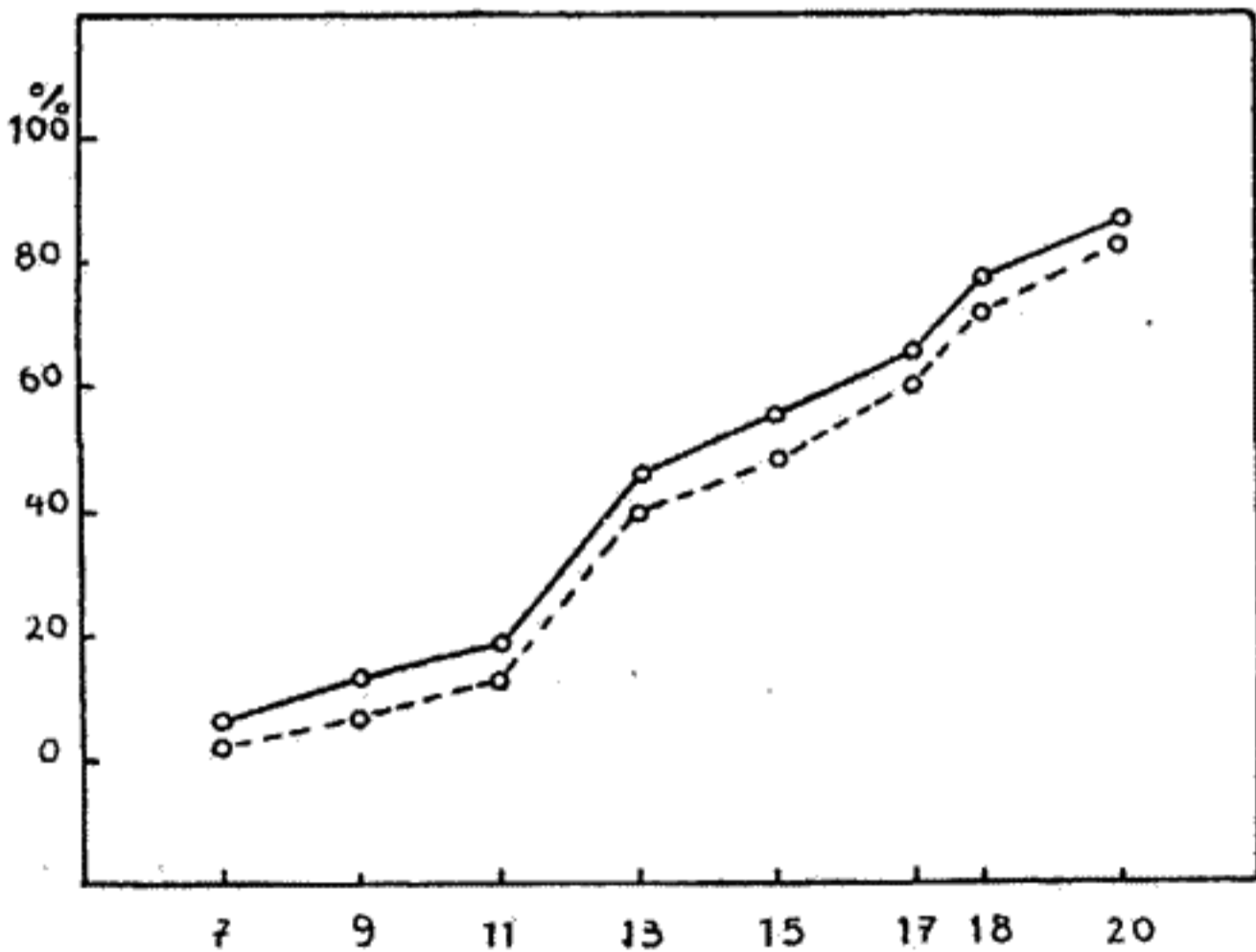
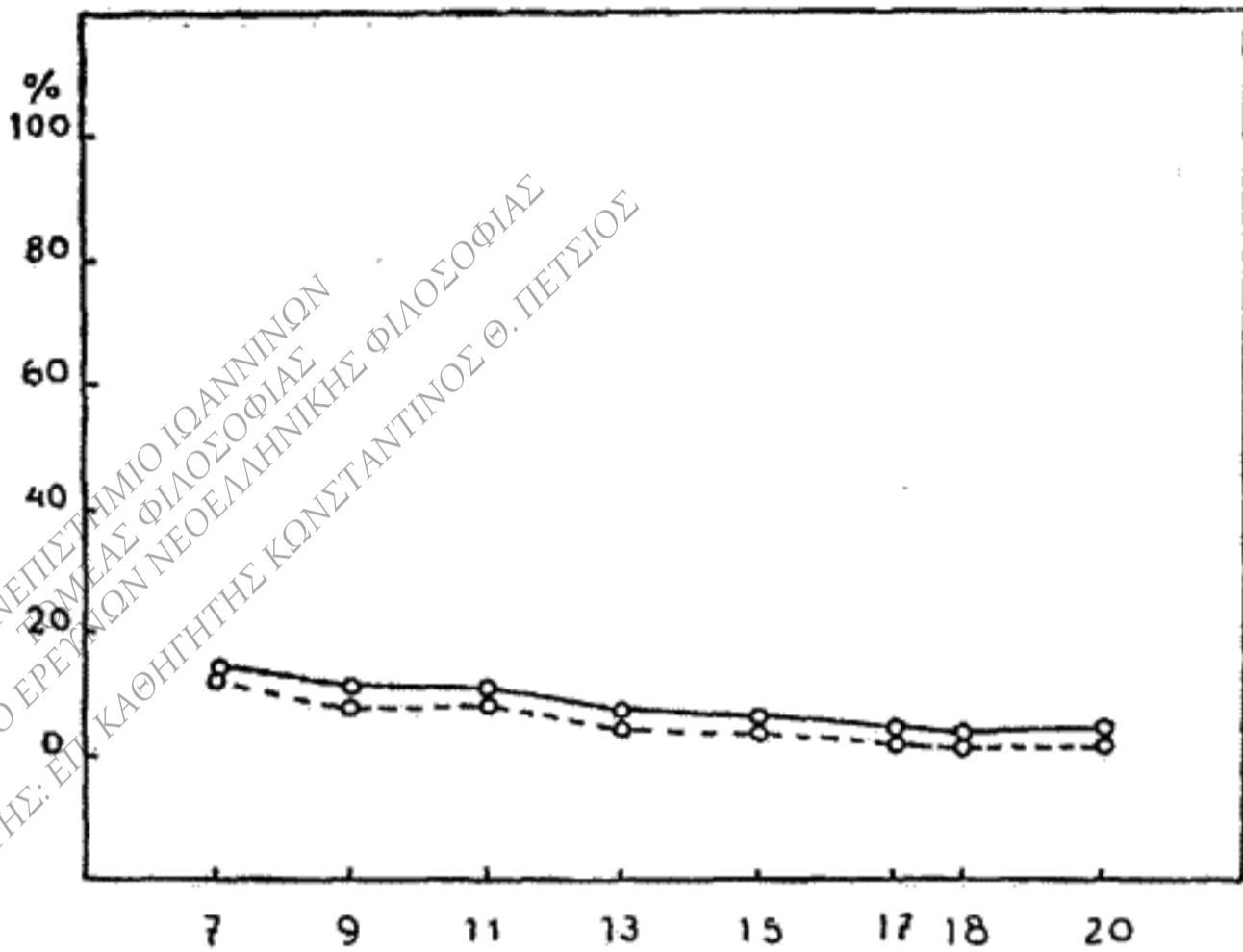

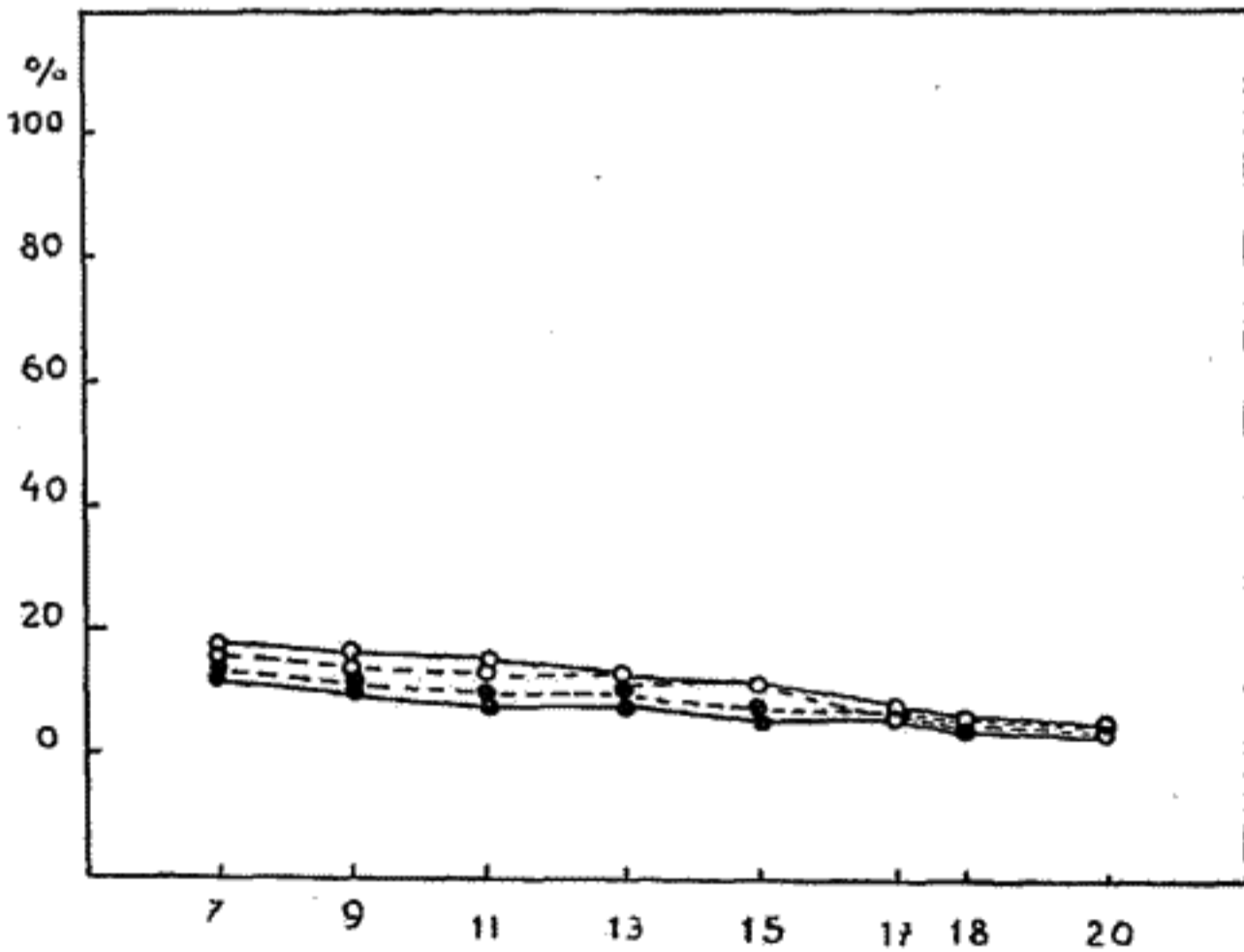
Εικ. 6. Άνωτέρα ήθικη συνείδησις.
Ήθικη κρίσις εκ διδασκαλίας. Έλατήρια άμα και επακολουθήματα.
— Άρρενα --- Θήλεα

Εικ. 7. Άνωτέρα ήθικη συνείδησις.
Ήθικη κρίσις εκ αυθορμησίας και αυτοτελείας.
Έλατήρια άμα και επακολουθήματα.
— Άρρενα --- Θήλεα

Εικ. 8. Κατώτερα ήθικη συνείδησις. Περιεχόμενον.
— *Αρρενα - - - Θήλεα

Εικ. 9. Κατώτερα ήθικη συνείδησις. Έλατήρια και Έπακολουθήματα.
*Ανω, Έλατήρια, — *Αρρενα - - - Θήλεα
Κάτω, Έπακολουθήματα, — *Αρρενα - - - Θήλεα

Συνάγονται δ' ἐκ τῶν πινάκων καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν γραφικῶν παραστάσεων πορίσματα ὅμοια καθόλου πρὸς τὰ τῶν προηγουμένων κριτηρίων.

Α'. ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

α'. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ

1. Αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἰδέαι εὐρέθησαν καὶ ἐνταῦθα ἐπ' ἀμοφ-
τέρων τῶν φύλων ἀπὸ τῶν πρώτων ἐξετασθεισῶν ἡλικιῶν, ἤτοι ἀπὸ
τοῦ 7ου ἔτους (Πίναξ 1, γραφ. παράστ. 1).

Ἄρρενα	Θήλεα	Μ. °Ο.
%	%	%
58	59	58,5

2. Συνεπληροῦτο δὲ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως ἐπὶ τε
τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλέων ἀπὸ τοῦ 18ου μέχρι τοῦ 20οῦ ἔτους
(Πίναξ 1, γραφ. παράστ. 1).

Ἡλικίαι	Ἄρρενα	Θήλεα	Μ. °Ο.
	%	%	%
18 ἐτῶν	94	95	94,5
20 »	94	96	95,0
Μ. °Ο.	94	95,5	94,8

3. Αἱ κατώτεραι ἡλικίαι ἐνεφάνισαν μικρότερον ἠθικὸν περιεχόμε-
νον καὶ ἐν τῷ κριτηρίῳ τούτῳ, ὅπερ, ὡς ἐλέχθη, ἀπέβλεπεν εἰς τὴν
ἐξίχνευσιν τῆς προηγμένης συνειδήσεως (Πίναξ 1, γραφ. παράστ. 1).

Κατώτεραι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν	Ἀνώτεραι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν
%	%
68,3	89,8

4. Καὶ τῶν φύλων ἡ διαφορὰ ἦτο περιφανής. Ὑπερεῖχον κατὰ τὰ θήλεα ἐν πάσαις ταῖς ἡλικίαις (Πίναξ 1, γραφ. παράστ. 1).

Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν		Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν	
	%		%
Ἄρρενα	67,5	Ἄρρενα	89,0
Θήλεα	69,0	Θήλεα	90,5
M. °O.	68,3	M. °O.	89,8

5. Κατωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν, ἦτοι ἔλλειψιν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ παρέκβασιν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς κρατούσης ἠθικῆς, πολὺ ὀλίγα ὑποκείμενα ἐνεφάνισαν ἐπὶ πασῶν τῶν ἡλικιῶν (Πίναξ 6, γραφ. παράστ. 8).

Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν		Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν	
	%		%
Ἄρρενα	10,8	Ἄρρενα	4,8
Θήλεα	8,0	Θήλεα	2,5
M. °O.	9,4	M. °O.	3,6

6. Τὸ ποσοστὸν τῶν ἀορίστων ἀπαντήσεων ἦτο καὶ ἐνταῦθα πολὺ μεγαλείτερον καὶ δὴ ἐπὶ τῶν κατωτέρων ἡλικιῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Τοῦτο δέ, διότι καὶ τὸ κριτήριον τοῦτο, ὡς ἐλέχθη, ὑπερέβαινε ἐν πολλοῖς τὴν ἀντίληψιν τῶν νεωτέρων, ἐπεδίωκε δὲ μᾶλλον τὴν ἐρευναν τῆς συνειδήσεως τῶν προηγμένων ἡλικιῶν (Πίναξ 7).

Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν		Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν	
	%		%
Ἄρρενα	21,8	Ἄρρενα	6,3
Θήλεα	23,0	Θήλεα	7,0
M. °O.	22,4	M. °O.	6,7

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1) *Τῶν ὑποκειμένων, ἅτινα ἐνεφάνισαν ἀνωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν.*

Εἰς τὸ ἐρώτημα *Πῶς χαρακτηρίζεις τὴν προᾶξιν τοῦ Κωστάκη;*
Ἦτο καλή;

Τὸ Υ. Ν. Ι., ἄρρεν ἡλικίας 7 ἐτῶν, ἀπῆντησεν ὡς ἐξῆς· «Καθόλου καλή, δὲν ἔπρεπε νὰ κάμῃ αὐτό· τὰ ἔκλεψε τὰ χρήματα. Ἐπρεπε νὰ δουλεύσῃ καλὰ καὶ ἔπειτα, ἀφ' οὗ θὰ εἶχε χρήματα, νὰ ἐπῆγαινε ταξίδι, ὄχι νὰ πάρῃ ἀπὸ τὸν κύριόν του».

Τὸ Υ. Χ. Κ., θῆλυ ἡλικίας 7 ἐτῶν· «Ἦταν πολὺ κακὴ πράξις· ἔκαμε ψευτιά καὶ κλεψιά».

Τὸ Υ. Δ. Ι., ἄρρεν ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Δὲν ἦτο καλὴ ἢ πράξις, διότι, ἀφ' οὗ τὸν ἀγαποῦσε τόσον ὁ κύριός του, ἔπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ τὸν ἀγαπᾷ καὶ νὰ μὴ τοῦ κάμῃ τὴν κλεψιά».

Τὸ Υ. Ν. Ι., θῆλυ ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Δὲν ἔκαμε καθόλου καλὰ, διότι καὶ ἠπάτησε τὸν κύριόν του, ποὺ τοῦ εἶχε μεγάλην ἐμπιστοσύνην, καὶ ἔκαμε πλαστογραφία καὶ ἥλλαξε τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐπῆρε 20 χιλιάδες καὶ εἶπε ψέμμα».

Τὸ Υ. Π. Γ., ἄρρεν ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Ἦταν κλεψιά καὶ ἀπάτη».

Τὸ Υ. Γ. Δ., θῆλυ ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Δὲν ἦταν καλὴ πράξις, ἦτο κλεψιά καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη, πλαστογραφία».

Τὸ Υ. Λ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Ἀτιμωτικὴ πράξις, κατάχρησις ἐμπιστοσύνης καὶ κλοπὴ τῶν ξένων χρημάτων».

Τὸ Υ. Δ. Ε., θῆλυ ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Τὴν πράξιν τοῦ Κωστάκη τὴν χαρακτηρίζω ὡς πολὺ κακὴν. Διότι δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα κλέπται καὶ εἰς τὴν πειρὸ δυσκολωτέραν θέσιν, ὄχι ὁ Κωστάκης ποὺ ἔκλεψεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ κάμῃ ταξίδι διὰ νὰ διασκεδάσῃ».

Τὸ Υ. Δ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Ἀνῆθικος πράξις, ἐξηπάτησε τὸ δημόσιον, κατεχράσθη τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κυρίου του καὶ ἐταξίδευσεν μὲ ἐλαφρὰν τὴν συνείδησιν, εἶναι τὸ πλέον κακὸν εἶδος τῆς κλεψιάς».

Τὸ Υ. Ε. Ε., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Ὡς χειρίστην τῶν πράξεων. Ὡς ἀχαριστίαν ἀπέναντι τοῦ καλοῦ κυρίου, ὡς κατάχρησιν ἐμπιστοσύνης καὶ ὡς κλεψιά».

Τὸ Υ. Ν. Δ., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Ἡ πράξις αὐτὴ ἦτο πολὺ κακὴ, διότι χαρακτηρίζεται ὡς κλοπὴ καὶ πλαστογραφία καὶ κατάχρησις ἐμπιστοσύνης».

Τὸ Υ. Κ. Α., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Ἀπάτη, πλαστογραφία, κλοπὴ, κατάχρησις ἐμπιστοσύνης, ἔλλειψις φιλοτιμίας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν καλὸν τοῦ κυρίου».

Τὸ Υ. Δ. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Κακίστη πράξις, κατάχρη-

σις έμπιστοσύνης, πλαστογραφία, κλοπή· ή κλοπή είναι τὸ χείριστον τῶν ἀδικημάτων καὶ δεικνύει ἄνθρωπον κακῆς φύσεως».

Τὸ Υ. Κ. Κ., θήλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Ἦτο ἀνήθικος καὶ χαρακτηρίζεται ὡς κλοπή καὶ ἀτιμία, διότι κατεχράσθη τῆς μεγάλης ἀγάπης καὶ έμπιστοσύνης τοῦ κυρίου του».

Τὸ Υ. Π. Ν., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Ἡ πράξις είναι κακή, διότι έπλαστογράφησε τὴν έπιταγήν καὶ έσχεδίασε τὴν κλοπὴν καὶ κατεκράτησε τὰ χρήματα, κατεχράσθη δὲ καὶ τὴν έμπιστοσύνην τοῦ καλοῦ του κυρίου».

Τὸ Υ. Μ. Α., θήλυ ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Πολὺ κακή, διότι κατεχράσθη τὴν έμπιστοσύνην, τὴν ὁποία τοῦ εἶχεν ὁ κύριός του καὶ έξηπάτησε τὴν Τράπεζαν καὶ έκλεψε τὸν κύριόν του».

2) Τῶν ὑποκειμένων, ἅτινα έπέδειξαν κατωτέρα ἠθικὴν συνείδησιν.

Τὸ Υ. Α. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 7 ἐτῶν, ἀπήντησεν ὡς εξῆς· «Ἦχι· γιατί έπρεπε νὰ τὰ δώσῃ εἰς τὴν μητέρα του τὰ λεπτά καὶ ὄχι νὰ ὑπάγῃ ταξίδι».

Τὸ Υ. Κ. Γ., θήλυ ἡλικίας 7 ἐτῶν· «Ἦχι· δὲν έπρεπε νὰ ὑπάγῃ μακριὰ καὶ νὰ τὰ χαλάσῃ τὰ λεπτά».

Τὸ Υ. Φ. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Νὰ μὴ τὰ πάρῃ ἀπὸ τὴν Τράπεζαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν κύριόν του».

Τὸ Υ. Κ. Ι., θήλυ ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Ἦχι· έπρεπε νὰ πάρῃ ὀλίγα χρήματα, ὄχι πολλά».

Τὸ Υ. Σ. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Δὲν εἶχε χρήματα καὶ δι' αὐτὸ τὰ έπῆρε».

Τὸ Υ. Κ. Δ., θήλυ ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Ἦθελε νὰ πάῃ ταξίδι γι' αὐτὸ τὰ έπῆρε».

Τὸ Υ. Α. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Ἀξιοθαύμαστη, ἂν ὁ κύριός του δὲν τοῦ εἶχε δώσει ποτὲ χρήματα διὰ νὰ διασκεδάσῃ».

Τὸ Υ. Κ. Μ., θήλυ ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Δὲν εἶχε λεπτά καὶ τὰ έπῆρε ἀπὸ τὴν Τράπεζα, θὰ τὰ έδίδε ἅμα έκέρδιζε πολλά λεπτά».

Τὸ Υ. Κ. Σ., ἄρρεν ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Ἔσκέφθη ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ταξιδεύσῃ καὶ ἀφ' οὗ τοῦ έδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἔχῃ χρήματα εἰς τὰ χέρια του τὰ έκράτησε».

Τὸ Υ. Ρ. Σ., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ τὰ ἐπῆρε, ἤθελε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του».

Τὸ Υ. Κ. Φ., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Αἰσχρὴ γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλ' ἄγχι γιὰ τὸν Κωστάκη, βλαβερὴ διὰ τὴν κοινωνίαν, ἀλλ' ἱκανοποιούσε τὸ ἐγὼ του».

Τὸ Υ. Τ. Υ., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Γὰ ἐπῆρε διὰ κάποιον σκοπόν, νὰ ταξιδεύσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ ὀλίγον τὴν ζωὴν».

Τὸ Υ. Κ. Λ., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Ἦτο μία ἱκανοποίησις τῆς ἐπιθυμίας του, ἂν εἶχε χρήματα δὲν θὰ ἔκλεπτε, εἶναι κλοπὴ, ἀλλὰ μὲ δικαιολογίαν».

Τὸ Υ. Φ. Μ., θῆλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Εἶναι ἐκπλήρωσις ἐπιθυμίας του, δὲν τοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν ἐκπληρώσῃ ἄλλως».

Τὸ Υ. Δ. Ι., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Εἶναι μὲν ἀπάτη, ἀλλὰ συγχωρητέα, τὴν στιγμήν, καθ' ἣν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του, ἔστω καὶ ἂν εἰργάζετο ἐπὶ πολλὰ ἔτη».

Τὸ Υ. Κ. Λ., θῆλυ ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Ἠθικὴ δὲν εἶναι, ἀλλὰ, ἐὰν ὁ νέος αὐτὸς ἦτο δυστυχῆς καὶ δὲν εἶχε ποτὲ χαρτὴ εἰς τὴν ζωὴν του, ἔκαμε καλὰ. Ἔδωκεν μιὰ μεγάλη χαρὰ εἰς τὸν ἑαυτόν του. Κάποτε ἡ ψυχικὴ χαρὰ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἠθικὴν».

β'. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΕΛΑΤΗΡΙΑ

1. Καὶ ἐν τῷ κριτηρίῳ τούτῳ ἀνώτερα ἐλατήρια, ἦτοι σεβασμὸν πρὸς τὸ καθῆκον καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα δεικνύουσιν ὑπερτέραν ἠθικὴν συνείδησιν καὶ κρίσιν μετὰ ἰσχυρᾶς ἀποδοκιμασίας τῆς πλαστογραφίας καὶ τῆς κλοπῆς, ἐπέδειξαν τὰ πλεῖστα τῶν ὑποκειμένων (Πίναξ 2, γραφ. παραστ. 2 καὶ 3).

Ἄρρενα	Θήλεα	Μ. °Ο.
%	%	%
74,6	74,0	74,3

2. Ἡ ἠθικὴ κρίσις ἦτο καὶ ἐνταῦθα διάφορος κατὰ τὰς ἡλικίας. Ἐξηγητημένη ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ δὴ

τῆς διδασκαλίας ἦτο ἡ ἠθικὴ κρίσις ἐπὶ τῶν κατωτέρων ἡλικιῶν, αὐθόρμητος δὲ καὶ αὐτοτελὴς ἐφάνη ἐπὶ τῶν ἡλικιῶν τῶν ἀνωτέρων (Πίναξ 2, γραφ. παραστ. 2 καὶ 3).

Διδασκαλία	Αὐθορμησία
Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν	Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν
%	%
46,4	17,3
Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν	Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν
%	%
16,0	69,0

3. Διαφορὰν ἐνεφάνισαν καὶ τὰ φύλα ἐν τῇ ἠθικῇ κρίσει. Μείζων αὐθορμησία καὶ ἐνταῦθα παρατηρήθη ἐπὶ τῶν ἀρρένων (Πίναξ 2, γραφ. παραστ. 2 καὶ 3).

Διδασκαλία	Αὐθορμησία
Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν	Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν
%	%
Ἄρρενα 45,0	Ἄρρενα 19,3
Θήλεα 47,8	Θήλεα 15,3
M. °O. 46,4	M. °O. 17,3
Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν	Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν
%	%
Ἄρρενα 13,5	Ἄρρενα 71,5
Θήλεα 18,5	Θήλεα 66,5
M. °O. 16,0	M. °O. 69,0

4. Κατώτερα ἐλατήρια ἀνεζήτησαν ἐλάχιστα ὑποκείμενα, ἦτοι 11,0% (Πίναξ 6, γραφ. παράστ. 9).

Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν	Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν
%	%
Ἄρρενα 15,3	Ἄρρενα 7,5
Θήλεα 14,3	Θήλεα 7,0
M. °O. 14,8	M. °O. 7,3

5. Σημαντικὸν ἦτο τὸ ποσοστὸν τῶν ἀορίστων ἀπαντήσεων καὶ ἐν τῇ ὑποδείξει τῶν ἐλατηρίων (Πίναξ 7).

Κατώτεραι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν

Ἀνώτεραι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν

	%
Ἄρρενα	20,5
Θήλεα	22,8
Μ. Ὅ.	21,6

	%
Ἄρρενα	7,5
Θήλεα	8,0
Μ. Ὅ.	7,8

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1) *Τῶν ὑποκειμένων, ἅτινα ὑπέδειξαν ὡς ἐλατήριον τὴν ἀνωτέραν ἡθικὴν συνείδησιν.*

Εἰς τὴν ἐρώτησιν *Διατί δὲν ἔπρεπε νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπιταγῆς καὶ νὰ κρατήσῃ τὰ χρήματα.*

Τὸ Υ. Γ. Δ., ἄρρεν ἡλικίας 7 ἐτῶν, ἀπῆντησεν ὡς ἐξῆς· «Διότι ἦτο κακὴ πράξις καὶ ἅμα ἔπαιρνε τὰ λεπτὰ τὰ ξένα θὰ ἦτο κλέπτῃς».

Τὸ Υ. Π. Θ., θῆλυ ἡλικίας 7 ἐτῶν· «Διότι εἶναι κακὸν πράγμα νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀριθμὸν, διότι ἔτσι ποὺ κάνει κλέβει τὰ λεπτὰ».

Τὸ Υ. Δ. Ι., ἄρρεν ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀριθμὸν, διότι ἔκαμε πλαστογραφίαν καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ κρατήσῃ τὰ λεπτὰ, διότι ἦτο κλεψιά».

Τὸ Υ. Ε. Μ., θῆλυ ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀριθμὸν, διότι ἔτσι ἔκαμεν ἀπάτη καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ κρατήσῃ τὰ λεπτὰ, διότι ἦσαν ξένα καὶ ἔτσι ἔκαμε κλεψιά εἰς τὸν κύριόν του».

Τὸ Υ. Α. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀριθμὸν καὶ νὰ κρατήσῃ τὰ χρήματα, ἔκαμε πονηρία καὶ ἀπάτη εἰς τὴν Τράπεζα· διότι τὰ χρήματα ἦσαν ξένα καὶ ἔτσι ἔκαμε κλεψιά».

Τὸ Υ. Γ. Δ., θῆλυ ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀριθμὸν, διότι ἔκαμε ἀπάτην καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ κρατήσῃ τὰ λεπτὰ, διότι δὲν ἦσαν ἰδικά του».

Τὸ Υ. Λ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπιταγῆς, διότι εἶναι καθαρὰ πλαστογραφία καὶ διότι αἱ 10 αὐταὶ περισσότεραι χιλιάδες ἀνήκον εἰς τὸν κύριόν του, μὲ τὸν ὅποιον εἶχε λογαριασμὸν ἢ Τράπεζα. Ἐπομένως ἔκλεψε τὰ χρήματα τοῦ κυρίου του. Ὁφείλε νὰ ἐκτελέσῃ πιστῶς τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου του».

Τὸ Υ. Δ. Ε., θῆλυ ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Διότι αὐτὸ ποῦ ἔκαμεν ἦτο κλεψιά τοῦ κυρίου του, ποῦ τὸν ἀγαποῦσε τόσο καὶ θὰ εἶχε πάντοτε βάρος εἰς τὴν συνείδησίν του».

Τὸ Υ. Δ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Διότι μὲ τὴν ἀπάτην αὐτὴν ἔγινε πλαστογράφος, σπουδαία μομφὴ διὰ ἓνα νέον καὶ πάντοτε θὰ εἶχε τὴν συνείδησίν του βαρειά, διότι ἔκαμε κλοπὴν καὶ μάλιστα σ' ἓνα εὐεργέτην του, τὸν κύριόν του ποῦ τὸν ἀγαποῦσε τόσο».

Τὸ Υ. Ζ. Ε., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Διότι αὐτὸ εἶναι ἀπάτη, πλαστογραφία, ποῦ μόνον οἱ ἀπατεῶνες τοῦ χειρίστου εἴδους καταδέχονται νὰ διαπράξουν».

Τὸ Υ. Δ. Η., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Διότι ἔγινε, ἀπὸ τίμιος ποῦ ἦτο, πλαστογράφος καὶ κλέπτης καὶ ἄχρηστον μέλος τῆς κοινωνίας».

Τὸ Υ. Κ. Κ., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Διότι τοιουτοτρόπως ἔκλεπτε καὶ ἐξηπάτα τὸν κύριόν του, ὅστις τοῦ εἶχεν τόσην ἐμπιστοσύνην».

Τὸ Υ. Μ. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Διότι, ἂν δὲν ἄλλαζε τὸν ἀριθμὸν, δὲν θὰ ὑπέκυπτε εἰς τὸ σφάλμα τῆς κλοπῆς, δεύτερον δὲν θὰ γελοῦσε τὸν κύριόν του, καὶ τρίτον δὲν θὰ ἐγκατέλειπε τὴν ἐργασίαν του, ὅτλη δὲν θὰ ἔκανε τρία κακά».

Τὸ Υ. Φ. Φ., θῆλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Διότι δὲν θὰ ἔχανε τὴν ἐμπιστοσύνην ποῦ εἶχε ἀποκτήσει, δὲν θὰ ἔκλεπτε καὶ δὲν θὰ κατεδικάζετο ὡς πλαστογράφος, θὰ ἤλπιζε δὲ ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας του θὰ ἀπέκτα τὰ ἀπαιτούμενα ποσὰ δι' ἓν τίμιον καὶ ἄνευ τύψεων ταξίδιον».

Τὸ Υ. Κ. Λ., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Δὲν ἦτο τίμιον καθόλου νὰ ἀπατήσῃ τὸν κύριόν του καὶ νὰ πάρῃ καὶ τὰ χρήματά του, ἦτο παλῆάνθρωπος».

Τὸ Υ. Ε. Π., θῆλυ 20 ἐτῶν· «Διότι αὐτὸ ἦτο μία ἀπάτη πρὸς τὸν κύριόν του. Ἦτο μία κακὴ πράξις καὶ θὰ ἦτο τὸ προίμιον τῆς ἠθικῆς του καταπτώσεως».

2) Τῶν ὑποκειμένων, ἅτινα ἐνεφάνισαν κατωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν.

Τὸ Υ. Μ. Π., ἄρρεν ἡλικίας 7 ἐτῶν, εἰς τὴν τεθεῖσαν ἐρώτησιν ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς· «Διότι θὰ τὸν ἐπιαγαν καὶ θὰ τὸν ἐπήγαιναν φυλακῆ».

Τὸ Υ. Μ. Α., θῆλυ ἡλικίας 7 ἐτῶν· «Δὲν ἔπρεπε, γιατί, ἂν τὸν καταλάβαιναν, θὰ τὸν πῆγαιναν φυλακῆ».

Τὸ Υ. Μ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Γιατί ἂν τὸν βλέπανε, ἐκεῖνοι ποὺ ἦσαν στὴν Τράπεζα, θὰ τὸν πιάνανε καὶ θὰ τὸν πηγαίνανε στὴν Ἀστυνομία. Δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ κρατήση, διότι αὐτοὶ θὰ τοῦ τὰ παίρνανε πάλι».

Τὸ Υ. Δ. Φ., θῆλυ ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Διότι ὁ κύριός του θὰ τὸ ἔλεγε εἰς τὴν Ἀστυνομίαν καὶ θὰ τοῦ τὰ ἔπαιρναν».

Τὸ Υ. Φ. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Διότι μίαν ἡμέραν θὰ ἀνεκαλύπτετο καὶ θὰ ἐτιμωρεῖτο».

Τὸ Υ. Κ. Ι., θῆλυ ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Διότι ἔπρεπε νὰ σκεφθῆ ὅτι θὰ τὸν ἀνακαλύψουν».

Τὸ Υ. Α. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Διὰ νὰ μὴν ἀνακαλυφθῆ, διότι, ἂν ἔπαιρνε τὰς 10.000 μόνον, δὲν ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ ἀπάτην στὸν κύριόν του».

Τὸ Υ. Μ. Ε., θῆλυ ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Διότι ὑπῆρχε φόβος νὰ ἀνακαλυφθῆ καὶ θὰ ἐτιμωρεῖτο».

Τὸ Υ. Α. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Διότι ἡ ἀπάτη θὰ ἀνεκαλύπτετο μίαν ἡμέραν καὶ θὰ ἐτιμωρεῖτο».

Τὸ Υ. Κ. Α., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Διότι, ἂν ἀνεκαλύπτετο, θὰ ἐτιμωρεῖτο».

Τὸ Υ. Δ. Ο., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Ἴσως τὴν ἀπόλαυσιν αὐτὴν τὴν ἐπλήρωνε μὲ φυλακῆν, ἀλλὰ θὰ εἶχε πάντοτε τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ ταξιδίου».

Τὸ Υ. Ε. Γ., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Διότι ἔπρεπε νὰ σκεφθῆ ὅτι θὰ εἶχε ἄσχημα ἐπακολουθήματα κατόπιν, καὶ θὰ ἀποκτοῦσε τὴν δυσμένειαν τοῦ κυρίου του».

Τὸ Υ. Σ. Φ., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Ἐὰν ἠδύνατο ἄλλως νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν σκοπὸν του, ἔπρεπε νὰ μὴ τὸν ἀλλάξῃ τὸν ἀριθμὸν. Ἐὰν

ὅμως ἀπὸ τὰ χρήματα αὐτὰ ἐξηρτάτο ἡ τύχη του, καλῶς ἔπραξεν. Ἡ Τράπεζα ἔχει χρήματα, γιατί νὰ τὰ ἔχη στὰ χρηματοκιβώτιά της ;»

Τὸ Υ. Γ. Υ., θῆλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Ἐπρεπε ἀσφαλῶς νὰ ἀναλογισθῇ τὰς συνεπείας ἐν περιπτώσει ἀνακαλύψεώς του, ἀλλ' εἶχε τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ταξιδίου».

Τὸ Υ. Κ. Ι., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Διότι θὰ ἀνεκαλύπτετο καὶ θὰ εἶχεν ἀσχημα ἀποτελέσματα, φυλακὴ καὶ ἄλλα».

Τὸ Υ. Κ. Α., θῆλυ ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Διότι ἦτο ἐπικίνδυνον μήπως ἀνακαλυφθῇ».

Υ΄ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ

1. Ἀνωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν καὶ κρίσιν, ἦτοι ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, ἠθικὴν κατάπτωσιν, θείαν τιμωρίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐσημείωσαν καὶ ἐν τῷ καθορισμῷ τῶν ἐπακολουθημάτων τῆς πράξεως, ἦτοι τῆς πλαστογραφίας καὶ τῆς κατακρατήσεως τῶν χρημάτων, τὰ πλεῖστα τῶν ἐξετασθέντων ὑποκειμένων, ἦτοι 72,3 % (Πίναξ 3, γραφ. παραστ. 4 καὶ 5).

Ἄρρενα	Θήλεα	Μ. Ὄ.
%	%	%
74,2	70,3	72,3

2. Καὶ αἱ ἡλικίαι δ' ἐνεφάνισαν καὶ ἐνταῦθα διαφορὰν ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν κρίσιν. Ἐξάρτησιν ἀπὸ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος ἔδειξαν αἱ κατώτεραι ἡλικίαι, αὐθορμησίαν δ' αἱ ἀνώτεραι ἡλικίαι (Πίναξ 3, γραφ. παραστ. 4 καὶ 5).

Διδασκαλία	Αὐθορμησία
Κατώτεραι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν	Κατώτεραι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν
%	%
43,8	18,7
Ἀνώτεραι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν	Ἀνώτεραι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν
%	%
14,8	67,3

3. Διέφερον δὲ καὶ τὰ φύλα. Μείζονα αὐθορμησίαν ἐπεδείκνυον τὰ ἄρρενα καὶ δὴ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρων ἡλικιῶν, ἐλάσσονα δὲ τὰ θήλεα, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἡλικιῶν τῶν κατωτέρων (Πίναξ 3, γραφ. παραστ. 4 καὶ 5).

Διδασκαλία		Αὐθορμησία	
Κατώτεροι ηλικίαι 7—13 ἐτῶν		Κατώτεροι ηλικίαι 7—13 ἐτῶν	
%		%	
Ἄρρενα	42,8	Ἄρρενα	22,2
Θήλεα	44,8	Θήλεα	15,2
M. °O.	43,8	M. °O.	18,7
Ἀνώτεροι ηλικίαι 15—20 ἐτῶν		Ἀνώτεροι ηλικίαι 15—20 ἐτῶν	
%		%	
Ἄρρενα	13,8	Ἄρρενα	69,8
Θήλεα	15,8	Θήλεα	64,8
M. °O.	14,8	M. °O.	67,3

4. Ἐλλειψιν κρίσεως καὶ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως καὶ τὰ τοιαῦτα ἐνεφάνισαν πολὺ ὀλίγα ὑποκείμενα ἐν πάσαις ταῖς ἡλικίαις, ἦτοι 8,0% (Πίναξ 6, γραφ. παραστ. 9).

Κατώτεροι ηλικίαι 7—13 ἐτῶν		Ἀνώτεροι ηλικίαι 15—20 ἐτῶν	
%		%	
Ἄρρενα	9,5	Ἄρρενα	5,0
Θήλεα	11,5	Θήλεα	6,0
M. °O.	10,5	M. °O.	5,5

5. Μείζον ἦτο καὶ ἐνταῦθα τὸ ποσοστὸν τῶν ἀορίστων ἀπαντήσεων ἐπὶ τῶν κατωτέρων ἡλικιῶν (Πίναξ 7).

Κατώτεροι ηλικίαι 7—13 ἐτῶν		Ἀνώτεροι ηλικίαι 15—20 ἐτῶν	
%		%	
Ἄρρενα	25,5	Ἄρρενα	11,5
Θήλεα	28,5	Θήλεα	13,5
M. °O.	27,0	M. °O.	12,5

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1) *Τῶν ὑποκειμένων, ἅτινα ἐνεφάνισαν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν καὶ τὴν θείαν τιμωρίαν.*

Εἰς τὸ ἐρώτημα Ποῖα ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς πράξεως τοῦ Κωστάκη :

Τὸ Υ. Ε. Ε., ἄρρεν ἡλικίας 7 ἐτῶν, ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς· «Θὰ ἦτο στὰ ξένα ἔρημος καὶ μόνος. Μποροῦσε νὰ ἔπιανε μιὰ δουλειὰ καὶ νὰ ἔδραζε τὸ ψωμί του, ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν θὰ τὸν βοηθοῦσε. Γιατὶ εἶπε ψέμμα στὸν κύριόν του καὶ μπορεῖ νὰ γίνηκε κακὸς ἄνθρωπος».

Τὸ Υ. Χ. Κ., θῆλυ ἡλικίας 7 ἐτῶν· «Θὰ πήγαινε μὲ τὸ τραῖνο καὶ θὰ σκοτώθηκε καὶ αὐτὸς καὶ ὄλοι οἱ ἄλλοι ἐξ αἰτίας του, γιατί ἦταν ἁμαρτωλός, θὰ πήγαινε μακριὰ στὰ ξένα, θὰ ἀρρώσταινε καὶ θὰ πέθαινε, διότι ὁ Θεὸς δὲν ἀγαπᾷ τοὺς κλέπτας».

Τὸ Υ. Α. Τ., ἄρρεν ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Ἐγινε ἀπατεὼν καὶ κλέπτης καὶ θὰ τὸν βάζανε φυλακὴ. Μποροῦσε νὰ γίνῃ πολὺ κακὸς ἄνθρωπος».

Τὸ Υ. Ε. Φ., θῆλυ ἡλικίας 9 ἐτῶν· «Θὰ τὸ εἶχε βάρος εἰς τὴν ψυχὴ του καὶ θὰ γινότανε ληστής διὰ νὰ παίρνῃ λεπτὰ».

Τὸ Υ. Μ. Ε., ἄρρεν ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Ὁ Θεὸς θὰ τοῦ ἔλεγε, γιατί ἔκαμες αὐτό; Καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ καὶ θὰ αὐτοκτονοῦσε».

Τὸ Υ. Γ. Δ., θῆλυ ἡλικίας 11 ἐτῶν· «Θὰ ἔχανε τὴν ὑπόληψίν του καὶ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ζήσῃ ἡσυχος, κανεὶς δὲν θὰ τὸν ἤθελε πειὰ εἰς τὴν δουλειά του».

Τὸ Υ. Ν. Γ., ἄρρεν ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Τὰ ἀποτελέσματα τῆς πράξεως αὐτῆς ἦσαν ἡ ἀφαίρεσις τῶν χρημάτων. Ἄρά γε νὰ μὴν εἶχε ποτὲ τύψεις ὁ Κωστάκης διὰ τὰς πράξεις του αὐτάς; Ἀκόμη ἡ πράξις του ἠδύνατο νὰ ἀνακαλυφθῇ ἐνωρίτερον, ὁπότε ὁ Κωστάκης θὰ ἔχανε τὴν θέσιν του».

Τὸ Υ. Δ. Π., θῆλυ ἡλικίας 13 ἐτῶν· «Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι μετὰ θὰ ἔπασχε ψυχικῶς διὰ τὴν πράξιν ποὺ ἔκαμε καὶ θὰ τὸν ἔτυπτε ἡ συνείδησίς του».

Τὸ Υ. Π. Π., ἄρρεν ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Νὰ φύγη ἀπὸ τὴν πατρίδα του κηλιδωμένος, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπανέλθῃ. Νὰ πάρῃ τὸν κακὸν δρόμον, τὸν δρόμον τῆς ἀτιμίας, ἀπὸ τὸν ὅποιον δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ».

Τὸ Υ. Ζ. Ε., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν· «Τὸ νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ ἀτιμασθῇ. Ἐπί πλέον νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ κλέπτῃ καὶ νὰ καταλήξῃ εἰς ἀπατεῶνα καὶ νὰ εἶναι περιφρονημένος ἐν μέσῳ τῶν τιμίων».

Τὸ Υ. Ε. Ζ., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Τὸν ἔκαμε νὰ ἀποβλέπῃ μόνον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν του μὲ ἀνήθικα μέσα. Αὕτη ἡ πράξις ἠδύνατο νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἀκόμη περαιτέρω καὶ συμφώνως μὲ τὴν ἀνωτέρω ιδέαν νὰ κανονίξῃ τὰς πράξεις του. Ἡ ἀφαίρεσις χρημάτων ξένων, δηλαδὴ ἡ κλοπὴ, ἔστω καὶ ἂν γνωρίζωμεν ὅτι δὲν θὰ τιμωρηθῶμεν, δὲν εἶναι ἐνδείξις καθαρᾶς ἠθικῆς συνειδήσεως».

Τὸ Υ. Σ. Α., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν· «Ἄφ' οὗ ἀνεκαλύφθη ἀργότερα, θὰ εἶχε πολὺ ἄσχημα ἀποτελέσματα. Ἀσφαλῶς ὅμως, ὅσον καὶ ἂν ἦτο πεπωρωμένος, ὅσον καὶ ἂν δισκέδασεν εἰς τὸ ταξίδι, θὰ εἶχε τύψεις».

Τὸ Υ. Κ. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Νὰ ἀναγκασθῇ ὁ κύριός του νὰ πληρώσῃ τὰς 10.000 καὶ ἠθικῶς ἦτο μία ζημία διὰ τὸν ἑαυτόν του, διότι ἀπεδείχθη φαῦλος καὶ ἀνάξιος ἐμπιστοσύνης τῶν ἀνωτέρων του. Μὲ τὴν πράξιν του αὐτὴν ὄχι μόνον τὸν κύριόν του ἐζημίωσεν, ἀλλὰ ἀποκαλυπτομένης τῆς ἀπάτης ἠδύνατο νὰ συλληφθῇ ἀπὸ τὴν Ἀστυνομίαν καὶ νὰ ριφθῇ εἰς τὴν φυλακὴν, εἰσερχόμενος οὕτως εἰς τὴν χορείαν τῶν φαύλων ἀνθρώπων, θὰ εἶχε δὲ πάντοτε ἐφιάλτην, τὴν συνείδησίν του».

Τὸ Υ. Ε. Μ., θῆλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν· «Ἡ πρόσκαιρος εὐχαριστήσις του, ἀλλὰ καὶ ὁ μετὰ ταῦτα ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως διὰ τὴν ἀπάτην καὶ ἡ τιμωρία του ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ ἐκτιμήσεως τοῦ κόσμου πρὸς αὐτόν».

Τὸ Υ. Κ. Κ., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Ἡ κηλίδωσις τοῦ ὀνόματός του, ἡ περιφρόνησις τῶν ἄλλων, ἡ συναναστροφή του μὲ ἀνθρώπους ὑπόπτους, ἡ ἠθικὴ τέλος καταστροφή του».

Τὸ Υ. Π. Ε., θῆλυ ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Ἡ τύψις τῆς συνειδήσεώς του, ἡ ἠθικὴ καταστροφή, ἣτις θὰ τὸν ὠδήγῃ εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ θὰ τὸν καθίστα ἠθικῶς ἐρείπιον εἰς τὴν κοινωνίαν μὴ ἄξιον σεβασμοῦ».

2) Τῶν ὑποκειμένων, ἅτινα ἐσημείωσαν ἔλλειψιν ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως καὶ φόβον τῆς ἐκ τοῦ νόμου τιμωρίας.

Τὸ Υ. Μ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 7 ἐτῶν, εἰς τὸ τεθὲν ἐρώτημα ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς: «Ἐπειτα θὰ ἦταν ἐξοχή ὁ Κωστάκης, δὲν θὰ ἦταν ἐδῶ πέρα».

Τὸ Υ. Χ. Μ., θῆλυ ἡλικίας 7 ἐτῶν: «Πῆγε ταξίδι καὶ θὰ ἦρε ἄλλη δουλειά».

Τὸ Υ. Α. Π., ἄρρεν ἡλικίας 9 ἐτῶν: «Νὰ πάη φυλακή, νὰ καταδικασθῆ, διότι αὐτὸ ποῦ ἔκαμε ἦταν κλεψιά».

Τὸ Υ. Κ. Ε., θῆλυ ἡλικίας 9 ἐτῶν: «Θὰ τὸν ἐβαζαν εἰς τὴν φυλακή καὶ θὰ τοῦ ἐπαιρναν τὰ λεπτά».

Τὸ Υ. Τ. Χ., ἄρρεν ἡλικίας 11 ἐτῶν: «Ἴσως ὁ Κωστάκης νὰ μὴν ἔπαθε τίποτε».

Τὸ Υ. Α. Ζ., θῆλυ ἡλικίας 11 ἐτῶν: «Νὰ τὸν φυλακίσουν καὶ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ δουλειά του».

Τὸ Υ. Ι. Ν., ἄρρεν ἡλικίας 13 ἐτῶν: «Τὸ νὰ ἀποκαλυφθῆ ὡς κλέπτῃς, νὰ πιαστῆ καὶ νὰ τιμωρηθῆ».

Τὸ Υ. Ζ. Θ., θῆλυ ἡλικίας 13 ἐτῶν: «Θὰ ἐδικάζετο καὶ δὲν θὰ εὔρισκε δουλειά».

Τὸ Υ. Λ. Ι., ἄρρεν ἡλικίας 15 ἐτῶν: «Θὰ διεσκέδασε μὲ τις 10 χιλιάδες καὶ ἔπειτα, ἂν ἀνεκαλύφθῃ, θὰ εἶχε τὴν ἀνάμνησιν τοῦ εὐχαρίστου ταξιδίου».

Τὸ Υ. Κ. Μ., θῆλυ ἡλικίας 15 ἐτῶν: «Ἴσως μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ ἐγινε πλούσιος. Κλέψε νὰ ἔχῃς, λέγει ἡ παροιμία».

Τὸ Υ. Γ. Μ., ἄρρεν ἡλικίας 17 ἐτῶν: «Νὰ συλληφθῆ ὡς ἀπατεῶν καὶ νὰ τιμωρηθῆ».

Τὸ Υ. Σ. Α., θῆλυ ἡλικίας 17 ἐτῶν: «Ὅταν ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ ταξιδίου, θὰ συνελήφθῃ καὶ θὰ ἔχασε τὴν θέσιν του εἰς τὸ ἐργοστάσιον ποῦ εἰργάζετο».

Τὸ Υ. Φ. Σ., ἄρρεν ἡλικίας 18 ἐτῶν: «Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐγλέντησε, ἔπειτα, ἂν ἐτιμωρήθῃ, δὲν ἦτο καὶ σπουδαῖον, ἐξεπλήρωσε τὴν ἐπιθυμίαν του, διὰ τὰς ἐπιθυμίας του ὁ ἄνθρωπος ζῆ».

Τὸ Υ. Μ. Α., θῆλυ ἡλικίας 18 ἐτῶν: «Ὅταν βεβαίως ἀνεκαλύφθῃ, τὰ χρήματα εἶχον τελειώσει, καὶ τοῦ ἔμεινε ἡ ἀνάμνησις τοῦ ὠραίου ταξιδίου».

Τὸ Υ. Κ. Α., ἄρρεν ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Ἄλλο μέσο διὰ νὰ ταξιδεύσῃ δὲν ἦτο, ἔπρεπε νὰ κλέψῃ, οὔτω καὶ ἔκαμε, θὰ ἐδικάσθῃ, ἀλλὰ ἱκανοποίησε τὸ ἐγὼ του».

Τὸ Υ. Κ. Λ., θῆλυ ἡλικίας 20 ἐτῶν· «Ἡ μὲν Τράπεζα δὲν ἔπαθε τίποτε ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν τόσοῦ μικροῦ ποσοῦ, ὁ δὲ νέος ἔζησε στιγμὰς εὐτυχίας, αἱ ὁποῖαι θὰ τὸν ἐτροφοδότην κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς τιμωρίας».

Β'. ΓΕΝΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Προῆλθον δ' ἐκ τῆς διὰ τοῦ τετάρτου κριτηρίου ἐξετάσεως τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως τὰ ἑξῆς γενικὰ πορίσματα·

1. Αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἰδέαι εὐρέθησαν ἀπὸ τῶν πρώτων ἐξετασθεισῶν ἡλικιῶν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 7ου ἔτους, ἐπὶ τε τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλέων, καθίσταντο δὲ προϊούσης τῆς ἡλικίας σαφέστεραι, καὶ ἡ σαφήνεια αὕτη συνετελεῖτο ἀπὸ τοῦ 18ου μέχρι τοῦ 20οῦ ἔτους (Πίναξ 1, γραφ. παράστ. 1).

Ἡλικίαι	7	9	11	13	15	17	18	20 ἐτῶν
	%	%	%	%	%	%	%	%
Ἄρρενα	58	64	68	80	82	86	94	94
Θήλεα	59	65	70	82	84	87	95	96

2. Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν μικρὰν ὑπεροχὴν ἐνεφάνισαν τὰ θήλεα ἐπὶ τε τῶν κατωτέρων καὶ τῶν ἀνωτέρων ἡλικιῶν (Πίναξ 1, γραφ. παράστ. 1).

Κατώτεραι ἡλικίαι 7—13 ἐτῶν	Ἄνωτεραι ἡλικίαι 15—20 ἐτῶν
%	%
Ἄρρενα 67,5	Ἄρρενα 89,0
Θήλεα 69,0	Θήλεα 90,5
Μ. °Ο. 68,3	Μ. °Ο. 89,8

3. Καὶ ἡ ἠθικὴ κρίσις παρετηρήθη ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 7 ἐτῶν. Ἦτο δ' ἐλαχίστη ἐπὶ τῶν κατωτάτων ἡλικιῶν, ὅπου ἡ ἀπὸ τῆς διδα-

σκαλίας εξάρτησις εἶναι μεγίστη. Πολὺν ἰσχυροτέρα ἐξεδηλοῦτο αὕτη ἀπὸ τοῦ 13ου ἔτους, ἢ δὲ ἀκμὴ αὐτῆς συνέπιπτε ἀπὸ τοῦ 18ου μέχρι τοῦ 20οῦ ἔτους (Πίναξ 5, γραφ. παραστ. 6 καὶ 7).

Ἡλικίαι	7	9	11	13	15	17	18	20 ἔτων
	%	%	%	%	%	%	%	%
ἄρρενα	6,0	12,5	18,5	46,0	55,0	65,0	76,5	86,0
θῆλεα	2,5	6,5	13,0	39,0	48,0	60,0	71,5	83,0

4. Τὰ ἄρρενα προεῖχον ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν κρίσιν, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἡλικιῶν τῶν ἀνωτέρων (Πίναξ 5, γραφ. παραστ. 6 καὶ 7).

Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἔτων

	%
ἄρρενα	20,8
θῆλεα	<u>15,3</u>
Μ. °Ο.	18,1

Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἔτων

	%
ἄρρενα	70,6
θῆλεα	<u>65,7</u>
Μ. °Ο.	68,1

5. Μικρὸν ἦτο τὸ ποσοστὸν τῆς κατωτέρας ἠθικῆς συνειδήσεως καὶ κρίσεως ἐπὶ πασῶν τῶν ἡλικιῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, πολὺ δὲ μεγαλείτερον τὸ τῆς ἀορίστου συνειδήσεως καὶ δὴ πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν κατωτέρων ἡλικιῶν (Πίνακες 6 καὶ 7).

Κατωτέρα ἠθικὴ κρίσις

Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἔτων

	%
ἄρρενα	12,4
θῆλεα	<u>12,9</u>
Μ. °Ο.	12,6

Ἀόριστος ἠθικὴ κρίσις

Κατώτεροι ἡλικίαι 7—13 ἔτων

	%
ἄρρενα	23,0
θῆλεα	<u>25,6</u>
Μ. °Ο.	24,3

Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἔτων

	%
ἄρρενα	6,3
θῆλεα	<u>6,5</u>
Μ. °Ο.	6,4

Ἀνώτεροι ἡλικίαι 15—20 ἔτων

	%
ἄρρενα	9,5
θῆλεα	<u>10,7</u>
Μ. °Ο.	10,1

ΣΤ. Η ΔΙΑ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΞΕΤΑΣΙΣ
ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ

Εἰς παραπλήσια πορίσματα κατέληξεν ἡ διὰ τοῦ πέμπτου κριτηρίου γενομένη ἐξέτασις. Ἦτο δὲ ὁ λόγος ἐν τῷ κριτηρίῳ τούτῳ περὶ συγκρίσεως καὶ κατατάξεως τῶν τριῶν ἐκ τῶν ἐξετασθεισῶν ἑνταῦθα πράξεων, ἤτοι τῆς παρακοῆς, τοῦ φόνου καὶ τῆς μετὰ πλαστογραφίας συνημμένης κλοπῆς, κατὰ λόγον τῆς βαρύτητος αὐτῶν.

Καὶ ἐζητοῦντο ταῦτα πάντα παρὰ τῶν ὑποκειμένων δι' ἐρωτήσεων, οἷαι αἰ κάτωθι·

«Τώρα ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων πράξεων, τῆς πράξεως τοῦ Γεωργάκη, τῆς πράξεως τοῦ Δημητράκη καὶ τῆς πράξεως τοῦ Κωστάκη, ποίαν θεωρεῖς ἀξίαν τιμωρίας κατὰ πρῶτον λόγον, ποίαν κατὰ δεύτερον λόγον καὶ ποίαν κατὰ τρίτον λόγον; Διατί;».

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἑνταῦθα ὅτι, δι' οὓς λόγους καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις εἶπομεν περὶ τοῦ κριτηρίου τούτου, ἡ ἐξέτασις δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τόσον τὴν σειρὰν τῆς κατατάξεως, ὅσον τὴν δικαιολογίαν ταύτης. Διότι μόνη ἡ δικαιολογία ἐλέγχει τὴν αὐτοτελεστέραν καὶ ἀκριβεστέραν ἠθικὴν συνείδησιν καὶ κρίσιν, τὴν τε ἀνωτέραν καὶ τὴν κατωτέραν καὶ τὴν μετ' ἀμφιβολίας καὶ ἀοριστίας ἐκφερομένην.

Ἐν τῇ δικαιολογίᾳ δὲ ταύτῃ αἱ ἀνώτεραι ἡλικίαι, αἵτινες κατὰ κανόνα ὀρθότερον ἔκρινον καὶ εὐστοχώτερον, τὴν προᾶξιν τῆς κλοπῆς ἐθεώρησαν κατὰ μείζονα λόγον ἀξίαν τιμωρίας, πρῶτον μὲν διότι ὁ δράστης εἶχεν ἡλικίαν, ὥστε νὰ δύναται νὰ διακρίνη τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν καὶ νὰ προΐδῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πράξεων, ἔπειτα δὲ διότι ἐνήργησεν, ἀφ' οὗ πρότερον εἶχε προπαρασκευάσει τὴν κλοπὴν, ἐκ προμελέτης.

Κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ὥρισαν ἀξίαν τιμωρίας τὴν προᾶξιν τοῦ φόνου, διότι ὁ δράστης εἶχε μὲν τὴν ἡλικίαν, ὥστε νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ μέγεθος τῆς πράξεως, ἀλλ' ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ ὑπῆρχε τὸ ἐλαφρυντικὸν τῆς συγχύσεως διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν μητέρα.

Κατὰ τρίτον δὲ λόγον ἔκριναν ἀξίαν τιμωρίας τὴν παρακοήν, διότι ὁ δράστης δὲν ἠδύνατο ἔνεκα τῆς ἡλικίας νὰ προβλέψῃ τὰ ἐπακολουθήματα τῆς ἐνεργείας του.

Πολὺ ὀλίγα τῶν ὑποκειμένων τῶν ἀνωτέρων ἡλικιῶν ὑστέρησαν ἐν τῇ τοιαύτῃ κατατάξει.

Ἀστοχώτερον δὲ καὶ ἀοριστότερον, ὡς εἰκός, ἔκρινον κατὰ κανόνα τὰς πράξεις αἱ κατώτεραι ἡλικίαι καὶ πολλῶ μᾶλλον αἱ κατώταται, αἵτινες ἢ δὲν ἐδικαιολόγουν τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην κατάταξιν τὸ παράπαν ἢ ἤγοντο εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν μᾶλλον ὑπὸ θυμικῶν αἰτίων καὶ κακῆς ἐπιδράσεως, ἣν εἶχεν ἀσκήσει ἐπ' αὐτὰς τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον. Οὕτω τὴν ἐνέργειαν τοῦ φόνου μικρᾶς μόνον ἢ καὶ οὐδεμιᾶς τιμωρίας ἐθεώρουν ἀξίαν, ἀγόμεναι κυρίως ὑπὸ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν μητέρα, ἣν ὁ θεῖος βαναύσως ὕβριζε καὶ μετεχειρίζετο κακῶς. Ἐκ δὲ τῶν δύο ἄλλων πράξεων ἔκρινον ἀξίαν μείζονος τιμωρίας τὴν παρακοήν, διότι τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς προσέπιπτε μᾶλλον εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν, ὅτι δῆλα δὴ ἐγένετο πρόξενος καὶ τοῦ θανάτου τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ.

Καταφανῆ γίνονται καὶ ἐνταῦθα τὰ πορίσματα ἐκ τῶν πινάκων καὶ τῶν γραφικῶν παραστάσεων, ὡσαύτως δ' ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν ἀπαντήσεων τῶν ὑποκειμένων.

Ἐπὶ τῷ πρώτῳ πίνακι σημαίνει τὴν ἀνωτέραν ἠθικὴν συνείδησιν καὶ κρίσιν τὴν μετ' αὐθρορησίας ἐκφερομένην, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς ὀρθῆς αἰτιολογίας τῆς γνώμης τῶν ὑποκειμένων ἐν τῇ κατατάξει τῶν πράξεων.

Ἐπὶ τῷ δευτέρῳ πίνακι ἀποτελεῖ καὶ τὴν κλίμακα τῆς διὰ τοῦ πέμπτου κριτηρίου ἐξετάσεως τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως.

Ἐπὶ τῷ τρίτῳ πίνακι ἐμφαίνει τὴν κατωτέραν καὶ τὴν ἀόριστον ἠθικὴν συνείδησιν καὶ κρίσιν, ἥτις οὐχὶ ὀρθῶς ἢ οὐχὶ ἐπαρκῶς αἰτιολογεῖ τὴν γνώμην κατὰ τὴν κατάταξιν τῶν πράξεων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΥΡΕΦΙΩ